

Política i educació social

Des de ja fa uns quants anys, la política està patint un considerable desprestigi. Són les conseqüències d'un model de democràcia que ha tendit a allunyar i a desmobilitzar els ciutadans i d'una ideologia dominant que converteix drets, persones i institucions en mercaderies. Si el que manen són els mercats, de què serveixen les institucions democràtiques? Estem davant d'una crisi de representació que pot portar a un aprofundiment i una extensió de la democràcia, que doni respostes a les necessitats i conflictes d'un món global, divers i postindustrial. Però a allò que estem assistint és a una deriva autoritària, nacionalista i xenòfoba, que en nom del poble —el propi, és clar— aixeca murs, reals i virtuals, d'exclusió, i amenaça seriosament les conquestes civils, socials i culturals que amb tants esforços i lluites s'havien anat assolint després la segona postguerra mundial. En aquest context, l'impacte de la crisi amb la multiplicació del *precarietat* i el domini d'un gens dissimulat neodarwinisme social i econòmic, enmig de la inseguretat global, porta a molts a confiar en uns populismes que amb els seus discursos demagògics i falsament *anties-tablishment* omplen sovint el buit d'una esquerra desorientada, incapaç de plantejar alternatives al neoliberalisme triomfant.

En aquest escenari, la política és més necessària que mai. La política entesa com a exercici i relacions de poder, com a instrument col·lectiu de presa de decisions, com a expressió d'allò que és públic i comú. De la *Res Publica*, en definitiva. Desmercantilitzar, lluitar contra les desigualtats i l'exclusió significa polititzar en un sentit ampli. I això és transcendental també per a totes les professions socials, inclosa l'educació social.

Tanmateix, existeix una tendència molt estesa en veure la política com una cosa externa a l'acció social, com una part d'un context que cal conèixer, en la mesura que afecta a la pràctica professional, però que no pertany al nucli constitutiu de la disciplina i la professió. És que a més, els discursos tecnòcrates i/o assistencialistes, tan en voga en els darrers temps, han tendit a separar acció social i acció política. L'educador social resultaria ser, així, un expert que, armat amb les seves tècniques, el seu llenguatge i la seva titulació seria capaç d'identificar problemes, prescriure solucions i mesurar actituds, habilitats i necessitats des d'una asèpsia científica i professional, aliena a interessos socials i ideologies. Mentrestant els polítics estarien tan sols interessats a reproduir i legitimar el seu poder, interferint, limitant o fins i tot ignorant les "solucions" proposades pels tècnics.

Una visió com aquesta, a més de falsa, erosiona els fonaments de l'educació social, ja que tot allò que és social té una dimensió política. En termes generals, però, tres serien les principals raons que fonamentarien el caràcter polític de l'educació social. En primer lloc, perquè la dimensió dual de l'acció social obliga a elegir entre models i accions que contribueixen a generar o consolidar desigualtats o a pal·liar-les i fins i tot a corregir-les. Obliga sempre a interrogar-se sobre els fonaments, els processos i els resultats de l'acció que es porta a terme, és a dir, sobre el seu impacte en les asimetries de poder, en l'estructura de desigualtats i en el benestar dels ciutadans i de la seva comunitat. Què significa i en què es concreta la justícia social, el benestar, la llibertat o la cohesió social són preguntes intrínsecament polítiques, en la mesura que tenen a veure amb valors, la definició i materialització dels quals es dona en un context de grups socials amb interessos i necessitats diferents i sovint contraposats. L'ambigüitat de l'acció social, la polititza inevitablement.

En segon lloc, perquè l'espai social i professional de l'educació social està constituït políticament. El seu marge de maniobra, la seva fonamentació i incidència depenen de com s'articulin les polítiques públiques i aquestes depenen de la relació dialèctica entre estat i mobilització social. Així, l'actual hegemonia neoliberal no tan sols posa en perill els estats del benestar, sinó que també qüestiona els fonaments de l'acció social en negar la mateixa existència de la societat, convertint els problemes i les necessitats socials en deficiències individuals que exigeixen solucions i tractaments individuals, i en qüestionar la mateixa idea d'intervenció. En la utopia neoliberal no hi ha lloc per a res social, inclosa l'educació social, que esdevindria un simple proveïdor de *consells* per a ser millor emprenedor i tenir l'actitud adequada, sempre positiva, per descomptat. En definitiva, l'espai de l'educació social és un espai políticament construït. La seva geometria i geografia depenen de decisions, conflictes i mobilitzacions polítiques. I és en aquest sentit que es pot afirmar que el compromís polític hauria de ser un component central del compromís professional.

En tercer lloc, perquè si entenem que un objectiu central de l'acció social és apoderar persones, grups i comunitats, això ens situa davant d'un tema central de l'anàlisi i la pràctica polítiques: l'exercici i la distribució del poder.

No hem d'oblidar, en conclusió, que l'educació social implica sempre una elecció entre concepcions de l'ésser humà i models de societat. Una elecció que obliga abans de fer, a preguntar-se per què es fa i quines conseqüències tindrà per al benestar de les persones. I això, abans, ara i en el futur, és un debat essencialment polític, i per això no el podem deixar només en mans dels polítics.

Jordi Sabater
Professor de la Facultat d'Educació Social
i Treball Social Pere Tarrés-URL